

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародної економіки та світового господарства

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної роботи

Пантелеймонов А.В.

« _____ » _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Компаративістика національних податкових систем

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 05 "Соціальні та поведінкові науки"
(шифр і назва)

спеціальність 051 "Економіка"
(шифр і назва)

освітня програма "Міжнародна економіка"
(шифр і назва)

спеціалізація "Міжнародна економіка"
(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова
(обов'язкова / за вибором)

факультет економічний

2018/ 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету
"22" червня 2018 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: доцент, к.е.н. Галуцьких Н.А.

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародної економіки та світового господарства
Протокол від "11" червня 2018 року № 9

Завідувач кафедри міжнародної економіки та світового господарства

_____ Задорожний Г.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією економічного факультету

Протокол від "21" червня 2018 року № 9

Голова методичної комісії економічного факультету

_____ Євтушенко В.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Компаративістика національних податкових систем» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки.

Перший (бакалаврський) рівень

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напряму) "Міжнародна економіка"

спеціалізації "Міжнародна економіка"

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

В Україні діють глибокі економічні зміни, зумовлені заміною колишнього механізму управління економікою ринковими методами господарювання. Перехід до ринкових відносин пов'язаний з введенням цілісної податкової системи.

Через податки, пільги та фінансові санкції держава висуває єдині вимоги до підприємств відносно ефективності ведення господарства.

У будь-якій державі суб'єкти підприємницької діяльності зобов'язані віддавати частину своїх доходів на загальнодержавні потреби. Удосконалення форм і методів передачі цих коштів свідчать про рівень розвитку держави, його економічних і правових інститутів. В Україні податкове регулювання знаходиться у стадії становлення, тому глибоке знання податкових систем розвинених держав, уміння розібратися в особливостях їх функціонування дозволяють найбільш повно використати їх достоїнства в інтересах ефективного розвитку нашої держави.

Досвід західноєвропейських держав цілком застосовується до сучасних умов України, якщо його не сліпо копіювати, а переймати найкраще, пристосовуючи до конкретних специфічних особливостей її економіки

Мета викладання дисципліни «Компаративістика національних податкових систем» полягає в опануванні теоретичних знань в питаннях оподаткування і практики функціонування податкових систем на основі світового досвіду.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Завдання дисципліни вивчення теоретичних основ оподаткування і практики функціонування податкових систем зарубіжних країн; осмислення сучасних проблем реформування і основних тенденцій розвитку податкових систем зарубіжних країн.

Предметом дисципліни є податки зарубіжних країн.

Місце дисципліни в навчальному процесі підготовки фахівців. З метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні до початку вивчення дисципліни опанувати знання і навички в галузі загальної економічної теорії, макро- і мікроекономіки, отриманими при вивченні дисциплін «Економіка підприємства», «Маркетинг», «Фінанси підприємства», «Міжнародна економіка», «Бухгалтерській облік», «Економічний аналіз», «Облік у зарубіжних країнах».

1.3. Кількість кредитів 4/4

1.4. Загальна кількість годин 120/120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
6-й	6-й
Лекції	
30 год.	12 год.
Практичні, семінарські заняття	
30 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
60 год.	108 год.
Індивідуальні завдання	
20 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Знання та вміння, що формуються під час вивчення дисципліни. У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- основні тенденції побудови та розвитку податкових систем розвинутих країн світу;
- основні складові прямого оподаткування в зарубіжних країнах, у тому числі оподаткування доходів корпорацій, оподаткування доходів фізичних осіб, майнові податки;
- основні складові непрямого оподаткування в зарубіжних країнах;
- особливості спеціальних режимів оподаткування в податкових системах країн світу;
- основні складові організація адміністрування податків в зарубіжних країнах та в Україні.

Вміти:

- аналізувати інформацію по особливостям функціонування податкових систем розвинених країн світу;
- порівняти діючі податкові системи в різних країнах;
- виділити показники для розрахунків прямих та непрямих податків в різних країнах світу;
- оцінювати відповідність діючої податкової системи змінам економічного стану в країні;
- виділити основні параметри організації адміністрування податків на макро і мікро рівнях для визначення їх недоліків та переваг;
- обґрунтовувати пропозиції по адаптації світової практики оподаткування до вітчизняних умов.

2. Тематичний план навчальної дисципліни***Розділ 1. Теоретичні основи оподаткування та види податків в діючих системах оподаткування зарубіжних країн*****Тема 1. Основні тенденції розвитку податкових систем зарубіжних країн**

Склад та структура сучасних податкових систем країн світу.

Державне регулювання податкових систем у різних країнах світу.

Глобалізація світової економіки та її вплив на основні тенденції розвитку податкових систем зарубіжних країн.

Сучасні ключові проблеми податкового реформування в розвинених країнах світу.

Основні напрямки реформування податкових систем економічно розвинених країн світу.

Тема 2. Непряме оподаткування в податкових системах зарубіжних країн

Загальна характеристика непрямих податків в зарубіжних країнах.

Загальні риси та відмінності щодо стягування податку на додану вартість в зарубіжних країнах. Платники податку та об'єкт оподаткування. Ставки податку, порядок нарахування та сплати. Податкові пільги щодо податку на додану вартість.

Загальні риси та відмінності щодо стягування акцизів в зарубіжних країнах. Платники податку та об'єкт оподаткування. Ставки податку, порядок нарахування та сплати. Податкові пільги.

Загальні риси та відмінності щодо стягування мита в зарубіжних країнах. Платники податку та об'єкт оподаткування. Ставки податку, порядок нарахування та сплати. Податкові пільги.

Напрямки розвитку та реформування системи непрямого оподаткування в розвинених країнах.

Тема 3. Пряме оподаткування в податкових системах зарубіжних країн

Загальна характеристика прямого оподаткування в економічно розвинених країнах.

Відмінності оподаткування різних типів підприємств в країнах з ринковою економікою.

Платники податку на прибуток корпорацій (юридичних осіб). Загальна схема визначення оподатковуваного прибутку корпорацій і існуючі особливості в різних країнах.

Система відрахувань, податкових заліків, податкових пільг та податкових кредитів, що стосуються оподаткування прибутку корпорацій.

Ставки корпоративного податку та наявні тенденції в їх зміні. Особливості порядку уплати корпоративного податку в країнах світу. Оподаткування дивідендів в країнах світу.

Особливі тенденції розвитку оподаткування прибутку корпорацій в розвинених країнах.

Загальна характеристика прямого оподаткування доходів фізичних осіб в зарубіжних країнах.

Платники та ставки прибуткового податку в зарубіжних країнах. Загальні риси та відмінності щодо визначення складу сукупно річного доходу платників прибуткового податку в зарубіжних країнах.

Напрями розвитку та реформування системи оподаткування доходів фізичних осіб в розвинених країнах.

Тема 4. Майнові податки в зарубіжних країнах

Класифікація майнових податків в зарубіжних країнах.

Загальний податок на особисте майно: платники, об'єкт оподаткування, ставки податку, порядок нарахування та сплати в різних зарубіжних країнах.

Податки на конкретні види майна: види податків, платники, об'єкти оподаткування, ставки оподаткування, порядок нарахування та сплати в зарубіжних країнах.

Особливості оподаткування нерухомості, земельних ділянок в зарубіжних країнах.

Напрями розвитку майнового оподаткування в економічно розвинених країнах.

Розділ 2. Організація систем оподаткування в зарубіжних країнах

Тема 1. Спеціальні режими оподаткування в податкових системах зарубіжних країн

Світовий досвід застосування альтернативних систем оподаткування.

Офшорні механізми в міжнародному оподаткуванні.

Загальні риси та особливості спеціальних податкових режимів оподаткування в зарубіжних країнах, спрямованих на стимулювання нових технологій, ділової та експортної активності.

Перспективи розвитку спеціальних режимів оподаткування в податкових системах зарубіжних країн.

Тема 2. Організація адміністрування податків в зарубіжних країнах

Податкові служби зарубіжних країн та їх обов'язки.

Податковий контроль в зарубіжних країнах.

Особливості податкових перевірок, існуючих систем покарань та процедур оскарження результатів перевірок у різних зарубіжних країнах.

Тема 3. Організація податкової системи України та використання зарубіжного досвіду

Податкова система України та її місце у фінансовій системі держави.

Характеристика вітчизняної системи оподаткування. Особливості організації податкової роботи в Україні. Облік платників і надходжень податків до бюджету.

Види непрямих та прямих податків в Україні.

Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Ухилення від податків і перекладання податків і перекладання податків.

Податкова політика в системі державного регулювання економіки.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Розділ 1. Теоретичні основи оподаткування та види податків в діючих системах оподаткування зарубіжних країн													
Тема 1. Основні тенденції розвитку податкових систем зарубіжних країн	8	2	2			4	10	1					9
Тема 2. Непряме	20	6	6			8	16	2					14

оподаткування в податкових системах зарубіжних країн											
Тема 3. Пряме оподаткування в податкових системах зарубіжних країн	20	6	6			8	17	2			15
Тема 4. Майнові податки в зарубіжних країнах	10	2	4			4	15	1			14
Разом за розділом 1	58	16	18			24	58	6			52
Розділ 2. Організація систем оподаткування в зарубіжних країнах											
Тема 1. Спеціальні режими оподаткування в податкових системах зарубіжних країн	8	4	2			2	8	1			7
Тема 2. Організація адміністрування податків в зарубіжних країнах	12	4	4			4	14	2			12
Тема 3. Організація податкової системи України та використання зарубіжного досвіду	22	6	6			10	20	3			17
Разом за розділом 2	42	14	12			16	42	6			36
ІНДЗ	20					20	20				20
Усього годин	120	30	30			60	120	12			108

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Основні тенденції розвитку податкових систем зарубіжних країн 1.1 Державне регулювання податкових систем у різних країнах світу	2	
2	Тема 2. Непряме оподаткування в податкових системах зарубіжних країн 2.1 Порядок розрахунку акцизного збору 2.2 Порядок розрахунку митних платежів 2.3 Розрахунок ПДВ та перспективи розвитку використання ПДВ в Європейських країнах	2 2 2	
3	Тема 3. Пряме оподаткування в податкових системах зарубіжних країн 3.1 Схема визначення оподатковуваного доходу підприємств. Ставки корпоративного податку.	4	

	3.2 Розрахунок податків з доходів фізичних осіб	2	
4	Тема 4. Майнові податки в зарубіжних країнах Види та розрахунок майнових податків	4	
5	Тема 5. Спеціальні режими оподаткування в податкових системах зарубіжних країн Світовий досвід використання спеціальних режимів оподаткування	2	
5	Тема 6. Організація адміністрування податків в зарубіжних країнах Податкові служби зарубіжних країн та адміністрування податків	4	
6	Тема 7. Організація податкової системи України та використання зарубіжного досвіду Приклади розв'язання задач по прямим та непрямим податкам	6	
	Разом	30	

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Основні тенденції розвитку податкових систем зарубіжних країн: - опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до практичного заняття; - самостійна підготовка окремих питань на основі вивчення навчальної літератури; - опрацювання питань для самоконтролю.	4	9
2	Тема 2. Непряме оподаткування в податкових системах зарубіжних країн: - опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до практичного заняття; - самостійна підготовка окремих питань на основі вивчення навчальної літератури; - опрацювання питань для самоконтролю.	8	14
3	Тема 3. Пряме оподаткування в податкових системах зарубіжних країн: - опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до практичного заняття; - самостійна підготовка окремих питань на основі вивчення навчальної літератури; - опрацювання питань для самоконтролю.	8	15
4	Тема 4. Майнові податки в зарубіжних країнах: - опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до практичного заняття; - самостійна підготовка окремих питань на основі вивчення навчальної літератури; - опрацювання питань для самоконтролю.	4	14
5	Тема 5. Спеціальні режими оподаткування в податкових системах зарубіжних країн:	2	7

	<ul style="list-style-type: none"> - опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до практичного заняття; - самостійна підготовка окремих питань на основі вивчення навчальної літератури; - опрацювання питань для самоконтролю. 		
6	Тема 6. Організація адміністрування податків в зарубіжних країнах: <ul style="list-style-type: none"> - опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до практичного заняття; - самостійна підготовка окремих питань на основі вивчення навчальної літератури; - опрацювання питань для самоконтролю. 	4	12
7	Тема 7. Організація податкової системи України та використання зарубіжного досвіду: <ul style="list-style-type: none"> - опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до практичного заняття; - самостійна підготовка окремих питань на основі вивчення навчальної літератури; - опрацювання питань для самоконтролю. 	10	17
	Разом	40	88

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота є однією з форм організації навчального процесу у вищих закладах освіти, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів і має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Складовою індивідуальної роботи студентів денного і заочного відділення з дисципліни «Компаративістика національних податкових систем» є контрольна робота, яка повинна продемонструвати опанування студентом матеріалу дисципліни; вміння самостійно осмислити і систематизувати навчальну інформацію; чітко, стисло і логічно викласти матеріал; провести розрахунки, продемонструвати розуміння економічного змісту обчислених показників та вміння їх аналізувати; обґрунтувати власну думку, зробити висновки. Головна увага студента під час виконання контрольної роботи повинна бути сконцентрована на порядку обчислення, сплати та подання звітності щодо загальнодержавних і місцевих податків і зборів; засадах проведення податкової політики держави за окремими варіантами.

Мета виконання ситуаційних завдань полягає в закріпленні та поглибленні теоретичних знань і практичних навичок, набутих студентами у процесі вивчення теми на лекційних і практичних заняттях, виробленні уміння самостійно працювати з навчальною, спеціальною літературою і статистичними матеріалами, робити узагальнення та висновки.

7. Методи контролю

Контрольні заходи є необхідним елементом зворотного зв'язку у процесі навчання, вони забезпечують визначення рівня досягнення завдань навчання.

Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на семінарських та практичних заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння змістових розділів (проміжний контроль) – на семінарських підсумкових заняттях.

Система поточного контролю охоплює оцінювання:

- а) систематичності та активності роботи студентів під час практичних занять;
- б) виконання самостійної та індивідуальної роботи.

Отримані бали є підставою для оцінювання знань студентів за наступною шкалою:

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання							Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1				Розділ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7					
2	8	8	6	5	5	6	20		60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Андрущенко В.Л., Варналій З.С., Прокопенко І.А., Тучак Т.В. Податкові системи зарубіжних держав [Текст]: навч. посіб. за заг. ред. П.В. Мельника.-К.:Кондор.-2012.-222с
2. Захожай В.Б., Литвиненко Я.В., Захожай К.В., Литвиненко Р.Я. Система оподаткування та податкова політика [Текст]:навч. посіб.-К.:ЦНЛ.-2006.-468с.
3. Иванов Ю. Б., Давыскиба Е. В. Системы налогообложения зарубежных стран. Учебное пособие. – Х.:ВД «ИНЖЭК», 2006. – 220с.
4. Литвиненко Я. В. Податкові системи зарубіжних країн: Навч.посіб./ Я. В. Литвиненко, І. Д. Якушин. – К.:МАУП, 2004. – 208с.

5. Лютий І.О., Демиденко Л.М., Романюк М.В., Субботович Ю.Л., Тропіна В.Б. Податкова система [Текст]: навч. посіб. за ред. І.О. Лютого.-К.:ЦУЛ.-2009.
6. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 240 с.
7. Міжнародне оподаткування / За редакцією Ю.Г. Козака, В.М. Сліпа: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 550 с.
8. Оподаткування в Україні [Текст]: навч. посіб. за ред. Н.І. Редіної.-К.:ЦУЛ.-2010.-544с.
9. Податкова система. Методичні вказівки для студентів економічних спеціальностей / О.А. Фрадинський, О.В. Петришина. – Хмельницький: ХНУ, 2011.
10. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>Бечко П.К. Податковий менеджмент. Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2009. – 288 с.
11. Тютюрюков Н.Н. Налоговые системы зарубежных стран: Европа и США. - Учебное пособие. - М.: Дашков и КО, 2002. - 174 с.
12. Хасси У.М., Любик Д.С. Мировое налогообложение. Основы Мирового налогового кодекса / Пер. с англ. - Кембридж: Гарвардский университет, 1992. - 280 с.

Допоміжна література

1. Александров И.М. Налоговые системы России и зарубежных стран. - М.: Бератор-Пресс, 2002. - 192 с.
2. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті (Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів). - Львів, Каменярь, 2000.- 305с.
3. Данілов О.Д., Фліссак Н.П. Податкова система України та шляхи її реформування. - К.: Парламентське видавництво, 2001. - 216 с.
4. Крисоватий А.І. Оподаткування і ринок: умови та можливості поєднання. - Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 2000. - 246 с.
5. Куцын и др. Современная теория и практика налогообложения. - Х.: Прапор, 2001. - 512 с.
6. Ланг Й. Проект кодекса налоговых законов для государств Центральной и Восточной Европы / Пер. с нем. - Бонн: Федеральное министерство финансов, 1993. - 464 с.
7. Лассаль Ф. Косвенные налоги и положение рабочего класса / Пер. с нем. - СПб., 1906. - 116 с.
8. Мельник П.В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці. - Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. - 362 с.
9. Мещерякова О.В. Налоговые системы развитых стран мира (справочник). - М.: Фонд «Правовая культура», 1995. - 240 с.

10. Налоговые системы зарубежных стран: Учебник для вузов / Под ред. В.Г. Князева, Д.Г. Черника. - М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1997. - 191 с.
11. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навчальний посібник. - К.: КНЕУ, 2001. - 240 с.
12. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навчальний посібник. - К.: Знання-Прес, 2002. - 495 с.
13. Пушкарева В.М. История финансовой мысли и политики налогов: Учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 1996. - 192 с.
14. Русакова И.Г., Кашин В.А., Толкушкин А.В. Податки та оподаткування: Учебное пособие для вузов. - М.: ЮНИТИ, 2000. - 495 с.
15. Стрик Дж. Государственные финансы Канады / Пер. с англ. - М.: ОАО «НПО Економіка», 2000. - 399 с.
16. Суторміна В.М., Федосов В.М., Андрущенко В.Л. Держава - податки - бізнес: (Із світового досвіду фіскального регулювання ринкової економіки). - К.: Либідь, 1992. - 328 с.
17. Черник Д.Г., Починок А.П., Морозов В.П. Основы налоговой системы. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. - 511 с.
19. Юткина Т.Ф. Податки та оподаткування: Учебник. - М.: ИНФРА-М, 2000. - 429 с.
20. Buchanan J.M., Musgrave R.A. Public Finance and Public Choice: Two Contrasting Visions of the State. - Cambridge (Mass.), London: The MIT Press, 2000. - IX, 272 p.
21. Schumpeter in the History of Ideas / Ed. by Y. Shionoya and M. Perlman. - Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1997. - 135 p.
22. Taxation would be replaced with voluntary financing methods under capitalism. - <http://www.capitalism.org/faq/taxation.htm>
23. Taxes: What are they good for? - <http://www.henrygeorge.org/canons.htm>
24. Worldwide Corporate Tax Guide. - N. Y.: Ernst & Young, 2002. - 920 p.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Велика Британія: www.uktax.demon.co.uk; www.ifs.org.uk; www.hmse.gov.uk; www.inlandrevenue.gov.uk;
2. Італія: www.finanze.interbusiness.it; www.finanze.it;
3. Канада: www.tax.ca;
4. Ліга Бізнес-Інформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.liga.net;

5. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=92-15>;
6. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>;
7. Німеччина: www.mondaq.com; www.bff-online.de/uanl.htm; www.duefinance.de;
8. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nau.kiev.ua;
9. Об'єднані сторінки європейських країн: <http://europa.eu.int/eur-lex/>;
10. Податки та бухгалтерський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: basa.tav.kharkov.ua;
11. Право. Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html;
12. Росія: [www/minfin.ru](http://www.minfin.ru); [www/nalog.ru](http://www.nalog.ru);
13. Сервер Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua;
14. США: <http://law.house.gov/usc.htm>; www.ustreas.gov;
www.irs.ustreas.gov/prod/tax_regs/index.html; www.tax.org; www.house.gov/jct/;
15. Франція: www.finances.gouv.fr/impots_et_taxes/;
16. Українське право [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrpravo.com;
17. Японія: www.jw.stanford.edu/gov/csbinet/mof/mof.home.html;
18. <http://www.ubooks.com.ua>;
19. <http://www.portal.rada.gov.ua>;
20. <http://books.efaculty.kiev.ua/men/6/t3/2.html>;
21. <http://economic.in1.com.ua/book/34/2294.html>;
22. <http://www.readbookz.com/cat/10.html>;
23. <http://www.enbv.narod.ru/index.html>.